

4e zondag van de Advent, 23 december 2012

Lezingen: Mi. 5,1-4a; Ps. 80; Heb. 10,5-10; Luc. 1,39-45

Inleiding

Psalm 80

Wie zal ons in Gods naam verlossen? Het is een vraag die past in de tijd van Advent en die ook opklinkt in Psalm 80. Die Psalm kan ons helpen om de vraag goed te stellen. Naar welke verlossing verlangen wij? Of misschien is dat verlangen er helemaal niet en zijn we tevreden met het leven dat we hebben? Als dat dan maar niet betekent dat we de ogen sluiten voor wat er fout gaat en wat wij zelf fout doen en niet voorbij gaan aan de ellende van anderen. Psalm 80 stelt ook nadrukkelijk de vraag naar de relatie met God. In hoeverre ervaren we in het leven hier op aarde iets van Gods oordeel? Het is verstandig om op dit terrein terughoudend te zijn met het aanwijzen van de hand van God. Men kan zich er echter ook te makkelijk van afmaken, namelijk wanneer men zich zelf buiten de discussie houdt. In Psalm 80 kan daarvan geen sprake zijn. De dichter is er hartstochtelijk bij betrokken en zet daarbij volop in op de relatie met God. Enerzijds is hij schuldbewust, maar aan de andere kant ook vol vertrouwen op God die als een goede herder redding kan brengen. Van de kant van de dichter en van ons die met hem meezingen mag God dan verwachten dat we ons naar Hem zullen toekeren en Hem zullen volgen.

Micha 5

In de lezing uit de profetie van Micha wordt de vraag naar de verlossing beantwoord met een verwijzing naar Bethlehem. De goede verstaander begrijpt direct dat hier verwezen wordt naar David. Bethlehem is de geboorteplaats van de man die het van herdersjongen uit het dorp tot koning van het verenigde koninkrijk van Israël in zijn hoofdstad Jeruzalem schopte. Hij was een waardige dienaar van God die net als God, zoals Psalm 80 aangeeft, met een herder vergeleken kan worden. Voor Micha was David al verleden tijd, maar hij kon uit de verhalen hoop putten voor zijn eigen situatie. Zoals indertijd de redding voor Israël onverwacht uit het nietige Bethlehem kon komen, zo mag men er ook nu op vertrouwen dat God vasthoudt aan zijn beloften ook al is er op het eerste gezicht weinig van te zien. De voorgestelde lezing stopt abrupt na de eerste woorden van Micha 5:4 ('en hij brengt vrede'). Daarmee krijgt de hoorder niet mee hoe de profeet met een heel concrete verwijzing komt naar de toenmalige dreiging vanuit Assyrië. Het biedt de voorganger in onze tijd de gelegenheid om, net zoals de profeet Micha dat deed, de oude beloften toe te passen op de nieuwe situatie. Daarbij moet hij/zij dan wel bedenken dat het niet iedereen gegeven is om profetisch te spreken. Wat in ieder geval mee zou moeten spelen is de boodschap dat de verlossing uit onverwachte hoek kan komen.

Hebreeën 10

Dit inzicht kan ook meegenomen worden bij de lezing en uitleg van Hebreeën 10:5-10. De daarin geboden verwijzing naar het offer van Jezus Christus als grond voor onze verlossing ligt na 2000 jaar christelijke theologie zo voor de hand dat het een platitude dreigt te worden. Zeker in onze tijd is het goed om de offerterminologie niet zomaar over te nemen. Wij hebben een ander beeld van offers in

het kader van de eredienst dan de eerste lezers van de tekst. In de tijd dat de brief aan de Hebreëën werd geschreven was het nog een bekend verschijnsel. Ook al was de tempel in Jeruzalem verwoest, men kon het nog dagelijks waarnemen in de plaatselijke tempels overal in het Romeinse rijk. De moderne lezer zal eerder associaties hebben met beeldspraak zoals in 'slachtoffer zijn' of 'jezelf opofferen'. Ook in de brief aan de Hebreëën hebben we strikt genomen met beeldspraak te maken wanneer duidelijk gemaakt wordt hoe het sterven van Jezus ervoor zorgt dat de relatie tussen God en mens hersteld wordt. Het is hoe dan ook belangrijk om duidelijk te maken dat de vergelijking van Jezus' dood met het offer pas achteraf gemaakt kon worden. Van te voren had men dit niet kunnen bedenken. Na Jezus' opstanding werd het een manier om de verbijsterende gebeurtenissen een plaats te geven.

Lucas 1

In dit kader past ook de opmerkelijke rol van de vrouwen in het evangelie. In hun door mannen gedomineerde wereld zijn juist zij de getuigen van het ongehoorde van de bijzondere komst van de Messias. De aanstaande vader van Johannes de Doper is verstomd. Jozef staat buiten spel. De vrouwen blijken de goede verstaanders en daarmee de passende ontvangers van de boodschap te zijn. Elisabet voelt het goed aan en vangt de eerste signalen op waarmee Johannes reeds prenataal verwijst naar Jezus. Ze noemt Maria 'de meest gezegende van alle vrouwen' (Luc. 1:42). Daarmee zet ze Maria op één lijn met twee andere vrouwen uit de geschiedenis van Israël, namelijk Jaël en Judit. De eerstgenoemde kennen we uit Rechters 4 als de vrouw die eigenhandig een eind maakte aan het leven van de Kanaänitische generaal Sisera en zo aan de onderdrukking van de Israëlieten. In het lied over deze overwinning krijgt zij dezelfde eretitel als later Maria (Re. 5:24). Judit wordt in geuren en kleuren beschreven in het gelijknamige deuterokanonieke boek als de vrouw die net als Jaël haar volk met dodelijke doortastendheid bevrijdt van een machtig belager, in dit geval de Assyrische veldheer Holofernes. Men prijst haar met dezelfde titel (Judit 13:18). Vergeleken met Jaël en Judit lijkt Maria uit de toon te vallen. Wij kennen haar immers vooral als deemoedig. Op schilderijen staat zij steevast afgebeeld met serene gelatenheid. In haar loflied (Luc. 1:46-55) zingt zij daarentegen weer wel het hoogste lied over Gods krachtige ingrijpen waarmee de aardse machthebbers van hun troon worden gestoten. Het zou geen kwaad kunnen om in de aanloop naar Kerst dit andere geluid te benadrukken. Het verhaal van de geboorte van Jezus als de komst van de Messias in deze wereld is niet zo vanzelfsprekend als het in de gemiddelde Kerstbeleving dreigt te worden. In het evangelie van Lucas zijn het vrouwen die het noodzakelijke baanbrekende werk verrichten. Aan het slot komt dat weer terug, wanneer juist vrouwen de getuigen zijn van de opstanding van Jezus. Zij worden aanvankelijk niet serieus genomen (Luc. 24:11). Bij het Kerstevangelie moeten we het misschien omdraaien: heeft wie het verhaal van de komst van de Zoon van God in deze wereld likt als zoete koek wel echt begrepen waar het om gaat?